

објавили књигу апстраката (https://news.uniroma1.it/sites/default/files/_apm_files/Program.pdf) што је умногоме олакшало праћење на-дасве инвентивних и инспиративних презентација.

Владан ЈОВАНОВИЋ

Међународна научна конференција
Polska i Jugoslawia w XX wieku. Polityka – społecznstwo – kultura,
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy,
Бидгошч (Пољска), 27–28. 9. 2017.

Пети пут у последњих пет година одржана је међународна научна конференција о југословенско-пољским односима у 20. веку у организацији Универзитета Казимира Великог из Бидгошча и Института за савремену историју из Београда. Почела је свечано – промоцијом зборника радова са претходне конференције одржане у Београду и доделом признања (медаља пољског универзитета за проф. др Момчила Павловића, као и диплома са сајма књига у Варшави за уреднике тома са претходног скупа у Пољској, који је објављен 2016).

Конференција је имала четири сесије. У првој је говорено о положају две земље у међународној заједници и политичким односима. Јасек Tebinka је упознао колеге са резултатима истраживања положаја Југославије и Пољске и њихових односа са великим силама у 1943. години, коју је означио за преломну у Другом светском рату. Ивана Пантелић је говорила о југословенском и пољском искуству у раду Међународне демократске федерације жена 1945–1949. Описала је утицај сукоба Југославије и ИБ-а на положај југословенских представника у овој међународној организацији, из које је АФЖ искључен 1949. Момчило Павловић је изнео облике пропаганде земаља ИБ-а према Југославији, стављајући акценат на Пољску. Уочио је да је за југословенску државну безбедност најважније било да открије којим каналима пропагандни материјал улази у земљу и како се у њој дистрибуира. Владимир Цветковић се бавио одјецима које је Београдска конференција 1961. изазвала у Пољској. Уочио је подозрење пољске стране због ванблоковског карактера скупа, промену приступа после Нехруовог говора у индијском парламенту у коме се заложиио за признање граница на Одри и Ниси, као и велико ин-

тересовање пољске владе за став конференције према питању граница. Драгомир Бонцић је своје истраживање посветио заједничким нуклеарним истраживањима Југославије, Пољске и Норвешке шездесетих година 20. века. Истакао је споразум о сарадњи три земље из марта 1963, као и разне облике сарадње (заједничко планирање експеримената, размена стручњака, летња школа нуклеарне физике...) и подвукао важност сарадње три земље различитих политичких и друштвених система у годинама Хладног рата. Милан Гулић је говорио о формирању пољског батаљона УНПРОФОР-а и односу становништва Републике Српске Крајине према њему 1992–1995. Однос Срба и припадника батаљона, којих је било око хиљаду, био је прожет подозрењем према батаљону, инцидентима, али и видовима сарадње и осећања словенског братства.

Друга сесија, посвећена пољско-југословенским билатералним односима, имала је осам референата. Ратомир Миликић је рад посветио односима две владе у Лондону у Другом светском рату. Изворна основа рада су били југословенски и британски извори и сећања учесника. Paweł Wawgyszuk је пажњу усмерио на југословенско-пољске односе последњих година владе Владислава Гомулке 1969–70, говорећи о узроцима погоршања међудржавних односа. Бојан Димитријевић је, уз обиље фотодокументације, анализирао неформалне и формалне особине Титових посета Пољској 1946, 1964, 1972. и 1975. Говорио је о бројним аспектима Титових путовања у Пољску – дочек, испраћај, сигурносне мере, одликовања, поклони, Титов изглед, хоби (фотографисање, вртларски радови, лов), посебан програм за Јованку Броз. Драган Богетић је изложио рад о разговорима Јосипа Броза и Гјерека јула 1972, током Титове посете Пољској. Циљ посете је било побољшање односа нарушених совјетском интервенцијом у Чехословачкој. Закључио је да су два државника имала исте или сличне ставове по свим најважнијим питањима, посебно о највећим светским жариштима, побољшању ефикасности ОУН-а, питању међународног радничког покрета и билатералним односима. Andrzej Zaćminski је изнео занимљиве детаље везане за безбедоносни аспект Титових посета Пољској. Показао је да је за свако Титово кретање по Пољској прављен посебан план сигурносних мера. Само током једне посете робној кући, у обезбеђењу је било скоро 900 људи. У припреми Титовог дочека 1975. проверавани су сви за које се сумњало да могу да угрозе југословенску делегацију. Заштита је вршена у координацији са југословенским службама. Те године

је Тито допутовао са четири лекара, а пољска страна је обезбеђивала хеликоптере спремне за случај потребе пружања медицинске услуге. Мислило се на сваки детаљ, па су размењене информације о крвним групама Јосипа и Јованке Броз. У обезбеђењу посете 1972. („Авала“) било је 5.700 особа (2.340 из специјалне службе). Тај број је 1975. био много мањи (1.754), јер се Тито мање кретао по Пољској. Заћмински региструје и велике репресије 1964. (хапшења и задржавања до 48 сати). Небојша Стамболија је представио различите аспекте југословенско-пољских односа у 1985. години: посета Јарузелског, као најважнији догађај, унапређење привредне сарадње, повећање робне размене, сарадња у области културе, везе синдикалних, борачких и студентских организација. Zdislaw Bieganski је уочио југословенско-пољске односе у Пољској филмској хроници 1944–1994. у којој је Југославија представљена извештајима о политичким приликама, спорту, туризму, економији, култури и елеметарним непогодама (земљотреси). Сесија је заокружена излагањем Маје Луканц о реакцијама у Југославији и Словенији на догађаје у Пољској 1956. Користила је архивске изворе и штампу и показала да је у реаговањима било и слагања и неслагања са пољском званичном политиком.

У трећој сесији је одржано шест излагања, пошто Енес Омеровић није могао да присуствује скупу. Овај део скупа је био посвећен емигрантима, биографијама, мањинама. Michal Kosman је рад посветио политичкој активности немачке мањине у Краљевини Југославији. Славен Кале је истраживао пољска удружења у Хрватској између два светска рата. Изнео је податке о бројности Пољака, дипломатским представништвима, пољским друштвима и организацијама. Детаљније је говорио о Пољском огњишту, основаном у Загребу, које је 1936. имало 901 члана и које се истицало помагањем сиромашним Пољацима и културно-просветним радом, организовало течајеве на селу и курсеве језика и бринуло се о пољским библиотекама. Простор је посветио и Пољско-југословенском друштву, Друштву пријатеља Пољске у Сплиту, Пољском дому у Дубровнику и другим. О односу српске и пољске емиграције у Француској од 1945. до 1956. говорио је Станислав Сретеновић. Истраживање је хронолошки омеђио настањивањем емиграната у тој земљи и Титовом посетом Француској, односно совјетском интервенцијом у Мађарској, која је разбила илузије и Срба и Пољака о промени политичког система у њиховим земљама. Из његовог истраживања се виде бројност, структура, идеолошка различитост, водеће личности и дома-

ти сарадње две емигрантске групе. Tomasz Lis је обрадио делатност словеначког полонофила Франа Илешича. Представио га је као присталицу идеје словеначког јединства. Сматрао је да мале словенске државе нису кадре да се појединачно одупру Немцима и другим противницима. Зато је за циљ поставио стварање велике словенске државе између два мора и са седиштем у Варшави. Piotr Źurek је описао животни пут Владислава Гутрија, помоћника команданта пољске обавештајне станице „Слава“ у Србији 1940–1942. Сесија је завршена излагањем Huberta Stysa о животу Алексе Ђиласа.

Због недостатка времена, четврта сесија, у чијем средишту су били пољско-југословенски односи у сфери идеологије, културе и политике, била је скраћена, па неки реферати нису изнети у усменој форми. Ову сесију су чинили радови: Agnieszka Rypel (о културним аспектима односа Пољске и Југославије у првој половини 20. века), Tadeusz Wolsza (театрализација спортских догађаја у Пољској и Југославији 1945–1956), Danuta Jastrzebska („мода инспирисана идеологијом“ у Југославији и Пољској после Другог светског рата), Joanna Szczutkowska (пољско-југословенске филмске везе посматране кроз рад Јиржија Вујћика), Justyna Gluba (виђење Југославије у документарним филмовима Крсте Папића), Ewa Szatlach (правно-економски аспекти функционисања компанија у Пољској и Југославији), Милутин Живковић (међународна сарадња градова Југославије и Пољске 1962–1991) и Слободан Селинић (гостовања југословенских писаца у Пољској шездесетих и седамдесетих година 20. века).

Сусрети српских и пољских историчара представљају лепу праксу савремене српске историографије, која већ прераста у традицију. Увид у реферате који су предочени на овогодишњем скупу о југословенско-пољским односима даје основу за уверење да ће зборник радова са овогодишњег скупа задржати висок ниво квалитета који су имали претходни зборници.

Слободан СЕЛИНИЋ